

Odborné stanovisko

podľa ustanovenia § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Dňa XXXX klientka doručila Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva a (ďalej ako „Stredisko“) podnet vo veci údajnej diskriminácie. V zmysle §1 ods. 2. zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „Zákon o zriadení Strediska“) Stredisko plní úlohy v oblasti ľudských práv a základných slobôd. Na tento účel v zmysle 1 ods. 2 písm. f) vydáva na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

Skutkový stav

Klientka je študentkou dennej kombinovanej formy vysokoškolského štúdia. Klientka uvádza, že popri štúdiu mala uzatvorený pracovný pomer na celý pracovný úväzok. V rámci svojho podnetu namieta znevýhodnenie, ktoré má spočívať v jej nezaraďení do evidencie uchádzačov o zamestnanie po skončení pracovného pomeru. Klientke rovnako nevznikol ani nárok na dávku v nezamestnanosti, a to aj napriek tomu, že počas trvania pracovného pomeru si plnila platobnú povinnosť na jednotlivé druhy sociálneho poistenia.

Právne posúdenie

Všeobecný princíp rovnosti je zakotvený v zákone č. 460/1992 Zb. Ústave Slovenskej republiky (ďalej len ako „Ústava SR“) v čl. 12 ods. 2.¹ Implementáciou tohto ustanovenia dochádza k uplatňovaniu zásady, aby rovné bolo chápané (uskutočňované) rovno, kým nerovné má byť chápané (uskutočňované) s prihliadnutím na svoju rozdielnosť.² Národná rada Slovenskej republiky je povinná prijímať také zákony, ktoré zásadne nikoho nediskriminujú pri uplatňovaní svojich práv. Avšak nie každý rozdiel,

---

¹ Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmysľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.

² ČÍŽ, M. a kol.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Martin. Vydavateľstvo Matice slovenskej, 1997, s. 73. ISBN 80-7090-444-5.

ktorý sa vyskytne v zákonoch, musí byť v rozpore s čl. 12 ods. 2 Ústavy SR, pretože v určitých situáciách sa na prvý pohľad diskriminujúca úprava používa na odstránenie alebo zmiernenie faktickej nerovnosti jednotlivých skupín obyvateľstva.³

O porušení zákazu diskriminácie je z tohto dôvodu možné hovoriť len v prípade, keď dochádza k rozdielnemu zaobchádzaniu s osobami nachádzajúcimi sa v podobných situáciách, a to bez poskytnutia objektívneho a primeraného odôvodnenia. Pre posudzovanie diskriminácie je nevyhnutné porovnanie toho s kým malo dôjsť k rozdielnemu zaobchádzaniu a či je situácia porovnávaných osôb vôbec objektívne porovnateľná. Prvým kritériom pre posúdenie porušenia zákazu diskriminácie je teda identifikácia komparátora, t. j. osoby alebo skupiny osôb, ktoré sú v porovnateľnej situácii vo vzťahu k dotknutej osobe či skupine osôb.

V rámci podnetu klientka uvádza, že po skončení pracovného pomeru došlo k rozdielnemu zaobchádzaniu s ňou v porovnaní s ostatnými zamestnancami, keďže jej nevznikol nárok na dávku v nezamestnanosti, a to napriek tomu, že počas trvania pracovného pomeru rovnako, ako iní zamestnanci mala povinnosť platiť poisťné na jednotlivé druhy sociálneho poistenia.

V predmetnej veci Stredisko konštatuje, že pre posúdenie namietanej diskriminácie situáciu klientky a situáciu iných zamestnancov nie je možné považovať za porovnateľnú/analogickú len na základe vzniku rovnakej povinnosti - povinnosti platiť poisťné na jednotlivé druhy sociálneho poistenia.

Napriek tomu, že platí, že študentovi, ktorý popri štúdiu na vysokej škole pracuje na základe pracovnej zmluvy, dohody o vykonaní práce a dohody o pracovnej činnosti, vzniká povinnosť platiť poisťné na nemocenské, dôchodkové poistenie, ale aj na poistenie v nezamestnanosti (ktorú zaňho plní zamestnávateľ), nie je možné len na základe tejto skutočnosti označiť situáciu študenta za analogickú so situáciou iného zamestnanca. Dôležité je v uvedenom prípade zohľadniť predovšetkým odlišné postavenie klientky, ktoré jej vyplýva zo štatútu študenta dennej formy vysokoškolského štúdia. Odlišné postavenie študenta dennej formy štúdia a zamestnanca následne odôvodňuje aj odlišné zaobchádzanie s nimi v rámci systému sociálneho zabezpečenia.⁴

V porovnateľnom postavení ako klientka sa nachádzajú iní študenti denného vysokoškolského štúdia, ktorí popri štúdiu majú, resp. mali uzatvorený pracovný pomer na

---

³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 21/2000 zo dňa 15. novembra 2000.

⁴ „Pojem „sociálne zabezpečenie“ slovenský právny poriadok nedefinuje, vo vzťahu k medzinárodným inštitúciám sa pod týmto pojmom rozumie spravidla sociálne poistenie, sociálna podpora a v širšom zmysle i sociálna pomoc.“ - Druhá periodická správa Slovenskej republiky k Medzinárodnému paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Všeobecná časť.

celý pracovný úväzok. Aby bolo možné hovoriť o diskriminácii, muselo by byť s rôznymi skupinami osôb, ktoré sa nachádzajú v rovnakej alebo porovnateľnej situácii zaobchádzané rozdielnym spôsobom, a to v zásade na základe kvalifikovaného kritéria (zakázaného dôvodu). Pričom takéto vyčlenenie by bolo na príťaž jednotlivcovi alebo skupine, a to bez existencie objektívneho a primeraného odôvodnenia.⁵ V právnej veci klientky však Stredisko neidentifikovalo žiadne skutočnosti, z ktorých by bolo možné vyvodzovať, že s ňou bolo zaobchádzané odlišne, resp. menej priaznivo ako s inými študentmi dennej formy vysokoškolského štúdia nachádzajúcimi sa v rovnakej situácii.

Stredisko ďalej považuje za vhodné upozorniť, že napriek tomu, že študentovi dennej formy vysokoškolského štúdia nevzniká nárok na dávku v nezamestnanosti, systém a prvky sociálneho zabezpečenia prenikajú aj do vysokoškolského prostredia. Štát pri finančnej podpore študenta dennej formy vysokoškolského štúdia využíva princípy sociálneho zabezpečenia v podobe štipendií.⁶ Zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vysokých školách“) definuje v § 96 štipendiá financované zo štátneho rozpočtu, pričom vymedzuje tri typy štipendií – sociálne štipendiá (§ 96) a motivačné štipendiá (§ 96a) a po novom aj tehotenské štipendium (§ 96b). Zákon o vysokých školách rovnako upravuje aj štipendiá financované z vlastných zdrojov vysokej školy. V zmysle § 97a zákona o vysokých školách môže vysoká škola uzatvoriť s podnikateľom zmluvu o štipendijnom programe na poskytovanie podnikových štipendií.

Súčasťou sociálneho zabezpečenia je aj systém štátnej sociálnej podpory, kde je rovnako potrebné vnímať osobitné vymedzenie dennej formy štúdia. Systém štátnej sociálnej podpory tvoria jednorazové a opakované dávky určené rodinám s deťmi, ktorými štát finančne prispieva rodičom na výdavky spojené so zabezpečovaním starostlivosti o nezaopatrované deti. V zmysle zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa za nezaopatrované dieťa sa považuje dieťa od narodenia až do skončenia povinnej školskej dochádzky, najdlhšie do 25 rokov veku, ktoré sa pripravuje na budúce povolanie štúdiom na strednej alebo na vysokej škole dennou formou štúdia.

---

⁵ Vychádzajúc zo štandardnej formulácie antidiskriminačného testu používaného Európskym súdom pre ľudské práva na posudzovanie zákazu diskriminácie podľa č. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ku ktorému sa vo svojej rozhodovacej praxi priklonil aj Ústavný súd Slovenskej republiky (pozri nálezy vo veciach PL. ÚS 10/04, PL ÚS 13/09). Test nachádza odpovede na tento okruh otázok: a) či došlo k vyčleneniu porovnateľného jednotlivca alebo skupiny, hlavne vo väzbe alebo v spojitosti s výkonom základných práv a slobôd, b) či sa tak udialo na základe kvalifikovaného kritéria alebo podobného neospravedlňovateľného dôvodu, c) či vyčlenenie je na príťaž jednotlivcovi alebo skupine a d) uvedené vyčlenenie nemožno ospravedlniť, pretože buď absentuje dôvod ospravedlnenia (verejný, legitímny záujem), alebo ide o neprimeraný, neproporcionálny zásah.

⁶ KOSČUROVÁ, Z.: *Sociálne zabezpečenie študentov vysokých škôl*. In: Priority sociálneho zabezpečenia. Materiály z vedeckej konferencie konanej v dňoch 8. a 9. novembra 2012 v Bratislave v rámci riešenia programu výskumu a vývoja APVV-0340-10 „Právo v dynamike spoločenského vývoja a jeho teoretické reflexie“. Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, 2012, s. 179. ISBN 978-80-8095-083-5.

Vzhľadom k vyššie uvedenému a zohľadňujúc aktuálnu podobu systému sociálneho zabezpečenia v Slovenskej republike je potrebné mať na zreteli aj skutočnosť, či by v prípade možnosti uplatnenia nároku na dávku v nezamestnanosti pre študentov dennej formy štúdia naopak nedošlo k neodôvodnenému zvýhodneniu tejto skupiny osôb voči ostatným pracujúcim – resp. uchádzačom o zamestnanie. K predmetnej veci je tiež potrebné uviesť, že napriek tomu, že tak zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých predpisov (ďalej len „Zákon o vysokých školách“), ako ani zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce nezakazuje ani neobmedzuje možnosť, aby študent dennej formy vysokoškolského štúdia uzatvoril pracovný pomer na celý pracovný úväzok, táto možnosť sa u študentov dennej formy štúdia spravidla nepredpokladá. Zákonník práce totiž upravuje v §227 a nasl. dohodu o brigádnickej práci študentov, v rámci ktorej môže zamestnávateľ uzatvoriť s fyzickou osobou, ktorá má štatút žiaka strednej školy alebo štatút študenta dennej formy vysokoškolského štúdia podľa Zákona o vysokých školách a ktorá nedovršila 26 rokov veku. Z dohody o brigádnickej práci študenta povinné poistenie v nezamestnanosti nevzniká.

Nakoľko klientka v podnete uvádza, že vzhľadom k tomu, že jej nevzniká nárok na dávku v nezamestnanosti, ocitla sa bez príjmu, Stredisko považuje za vhodné v tejto súvislosti upozorniť na existenciu zákonnej vyživovacej povinnosti rodičov k deťom. Ako okolnosť, keď vyživovacia povinnosť rodičov trvá sa tradične akceptuje aj štúdium dieťaťa. Zánik vyživovacej povinnosti sa odvodzuje od schopnosti dieťaťa samostatne sa živiť. Pričom touto schopnosťou treba rozumieť schopnosť samostatne, z vlastných zdrojov, uspokojovať všetky relevantné životné náklady.⁷ Tiež je potrebné dodať, že nie je vylúčené, aby vyživovacia povinnosť zanikla a následne sa v dôsledku iných rozhodujúcich skutočností opätovne obnovila.⁸

Záver

V klientkou namietanej veci Stredisko neidentifikovalo komparátora, t. j. osoby alebo skupiny osôb, ktoré sú v porovnateľnej situácii. Vzhľadom k vyššie uvedeným dôvodom Stredisko konštatuje, že v namietanej právnej veci nemožno dospieť k dôvodnému právnenému záveru o porušení zákazu diskriminácie.

---

⁷ HORVÁTH, E.; VARGA, E.: *Zákon o rodine. Komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2009. s. 308. ISBN: 978-80-8078-257-3

⁸ BÁNOS, R.; KOŠŤUTOVÁ, M.: *Zákon o rodine. Veľký komentár. 2. aktualizované vydanie*. Žilina: Eurokódex, 2020. s. 268. ISBN: 978-80-8155-092-8